

ASPECTE PRIVIND RESTAURAREA ȘI CONSERVAREA UNUI EVHOLOGHION DE SEC. XIX

Rodica Florentina OPRÎTESCU*

Cuvinte cheie: restaurare, conservare, hârtie, factori de degradare.

Keywords: restoration, conservation, paper, degradation factors.

Abstract

The topic of this article is represented by a case study regarding of a religious book belonging to the Museum of Oltenia. In this paper are described the deterioration that weakened the book and the treatment established for restoration.

Descrierea cărții

Textul cărții este tipărit în limba română – caractere chirilice, cu cerneală neagră și roșie, pe hârtie manuală, are 8 linii de apă dispuse pe orizontală, la o distanță de 23 mm. Fila de început prezintă un medalion central cu reprezentarea lui Is. Hr., înconjurat cu elemente vegetale de o parte și de cealaltă, are inițiale accentuate cu roșu, ornate cu motive vegetale, vignete, frontispicii.

Ornamentații file

* Expert restaurare, Muzeul Olteniei.

Starea de conservare

Volumul și-a pierdut integritatea datorită condițiilor improprie în care a fost păstrat dar și a unei manipulări necorespunzătoare. Întreaga structură a cărții este deteriorată atunci când unul dintre elementele structurale ale acesteia este afectat de acțiunea factorilor de mediu.

Temperatura favorizează apariția atacurilor microbiologice iar pentru a-și păstra suplețea și elasticitatea hârtia are nevoie de un procent al U.R. de aprox. 50%. Efectul acestor variații microclimatice conduc la pierderea proprietăților optice, culoarea, opacitatea, stabilitatea hârtiei.

Hârtia prezenta halouri de umezeală, depozite grosiere de ceară și murdărie (inclusiv pe zona scrisă), plieri, pierderi de material suport, fragilizare, restaurare necorespunzătoare.

Cartea prezenta patină grasă funcțională (la colțuri), cernelurile folosite la tipărire erau estompate.

Îmbrunirea filelor datorită acidității prezente în hârtie, cearcâne de apă către extremitățile acestora, atac biologic (mușegai, atac al rozătoarelor) s-au putut vizualiza cu ușurință la o primă examinare.

Cartea nu avea copertă, cotorul interior era frânt și deformat, capetele nervurilor, ața de coasere și lăntșoarele marginale erau rupte.

Tranșa era deformată, cu pete de murdărie, în special în zona tranșei frontale și inferioare.

Tratamente de restaurare – conservare aplicate

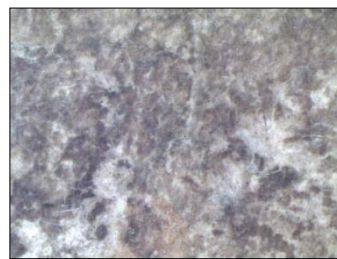
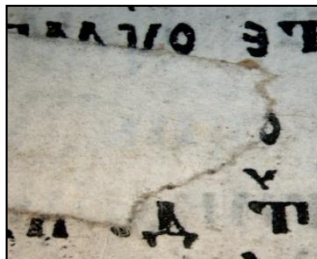
Coroborarea examenului vizual cu rezultatele analizelor de laborator, natura și dimensiunile degradărilor au permis stabilirea unui diagnostic în urma căruia am ales tratamentul de restaurare. Acestea vizează toate modalitățile și tehnicile de interacțiune directă astfel încât, la final, obiectul restaurat să poată intra într-o nouă stare de echilibru.

În urma *investigațiilor fizico - chimice* s-a constatat că cerneală de culoare neagră și cea de culoare roșie erau insolubile în apă (H_2O) și în alcool etilic (C_2H_5OH).

Fragilizarea suportului (ruptură)

Fragilizarea suportului (pete ceară)

Degradarea cernelii/Halou umezeală praf și Restaurare necorespunzătoare

Depozite grosiere de murdărie

Multiplele deteriorări, prezente atât la corpul cărții cât și la legătură, m-au condus la luarea deciziei de a restaura acest volum. După tratamentele de dezinfectie au urmat operațiile de conservare – restaurare a cărții. Trebuie să precizez că tratamentele de dezinfectie s-au realizat prin păstrarea în etuvă a blocului de carte în atmosferă de formaldehidă timp de 48 h.

Prin operația de *curățire mecanică* (filă cu filă) am îndepărtat depozitele solide (de ceară), de praf. Acest tip de curățire are o importanță fundamentală deoarece determină eliminarea impurităților revizibile care în timpul imersării suportului în baia de splărare, ar putea pătrunde între fibre și să rămână fixată acolo.

Curățire umedă a urmărit înlăturarea tuturor impurităților rămase după curățirea uscată și s-a realizat prin imersie (soluție hidroalcoolică 10%), temperatura apei de splărare fiind de 35°C.

Operațiunile de consolidare a zonelor fragilizate, a fisurilor și completarea părților lipsă s-au realizat folosind materiale asemănătoare cu cele originale. Pentru completarea zonelor lacunare am folosit (metoda la simplu) hârtie japoneză 29 g/m² iar

pentru consolidarea fisurilor și a zonelor puternic fragilizate vâl japonez 6 g/m². Ca adeziv am folosit carboximetilceluloză (CMC) în concentrație 3% (pentru completare) și 1,5% (pentru consolidare).

Coaserea volumului s-a realizat pe 3 nervuri profilate cu două lănișoare marginale.

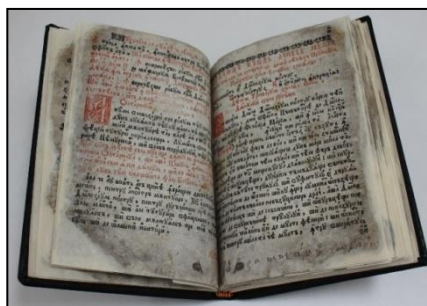

Aceasta s-a făcut după presarea finală și colaționarea pe fascicole a blocului de carte. A urmat, apoi, încheierea (pap de făină din grâu) și căptușirea cotorului interior (pânză de bumbac), coaserea capitalband-urilor la extremitățile cotorului interior, fixarea scoarțelor (confeționate din carton multistratificat) la corpul cărții prin lipirea capetelor nervurilor și pânzei de căptușire a cotorului pe interiorul acestora, modelarea capișoanelor și a ainslagurilor.

Croirea, șerfuirea și integrarea cromatică a învelitorii noi de piele și atașarea forțașurilor s-a realizat prin lipirea acestora pe interiorul scoarțelor de lemn. Emolieria învelitorii din piele s-a făcut cu cremă emolientă pe bază de lanolină – CIRE 213. La final a fost confeționată o casetă de protecție în vederea depozitării și manipulării corespunzătoare.

Operațiile de restaurare efectuate au avut în vedere înlăturarea efectelor produse de factorii de degradare, care au determinat apariția a numeroase deteriorări: modificări cromatice, patina funcțională, fisuri, rupturi, pierderi de material suport. De aceea, este obligatoriu ca lucrarea să fie păstrată în condiții corespunzătoare, care să nu îi afecteze integritatea obținută în urma procesului de restaurare.

Aspectul cărții după restaurare

BIBLIOGRAFIE

- Calvini, P., *Cauzele chimice ale degradării materialelor*, în „Probleme de Patologie a cărții”, Culegere de material documentar, vol. 31, București, 1995.
- Schweidler, M., *The restoration of engravings, drawings, books, and other works on paper*, The Getty Conservation Institute, 2006.
- Shahani, C. J., Hengemihle, F. H., Weberg, N., *The effect of variations in relative humidity on the accelerated ageing of paper*, ACS Symposium Series 410, American Chemical Society, 1989.